

Kristina Katalinić¹ – Ana Sekso²

A MAGYAR MINT IDEGEN NYELV TANÍTÁSA A HORVÁT FŐVÁROSBAN

Abstract

Zagreb currently provides an opportunity to learn Hungarian as a foreign language only on two locations. One of these is the University of Zagreb- Faculty of Humanities and Social Sciences, where Hungarian Studies' program has been active since 1994 / 1995 academic year without interruption, and the other is the Hungarian language workshop launched by the Hungarian cultural circle Endre Ady in the spring of 2016. In the first part of our article we would like to present Hungarian as a foreign language university education, the functioning of the study program, core activities of the academic staff and students, and their results. The second part will try to provide answers to the questions why and how the Hungarian language course started at the Hungarian cultural circle, who and why chooses the Hungarian, and how persistent and motivated students are in language learning.

Keywords: *Hungarian as a foreign language, Hungarian Studies, Bologna Process, Hungarian cultural circle, language course, learning motivation*

Kulcsszavak: *magyar mint idegen nyelv, Hungarológia Tanszék, Bolognai folyamat, Magyar Kultúrkör, nyelvműhely, tanulási motiváció*

1. Bevezetés

Az 1990-években, Horvátország függetlenségének kikiáltása után új perspektívák nyíltak a kisebbségi nyelvoktatás előtt. Ezzel párhuzamosan a magyar mint idegen nyelv is kezd teret hódítani: először egy-egy nyelviskolában, aztán rövid ideig fakultációs tantárgyként is oktatják a zágrábi középiskolákban, ami az egyetlen példa arra, hogy Horvátországban általános és középiskolai szinten tanították a magyart mint idegen nyelvet intézményes formában (Čurković-Major 2002:27). E pozitív folyamat részeként az 1994/95-ös tanévben beindult a hungarológiai képzés is a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Karán.

1 Kristina Katalinić PhD, Zágrábi Egyetem, Hungarológia Tanszék; kristina.katalinic@gmail.com

2 Ana Sekso, Zágrábi Egyetem, Hungarológia Tanszék; asekso@gmail.com

A 2000-es évek elején szórványosan tanították a magyart a zágrábi nyelviskolákban, noha nem volt rá tömeges igény. A 2008-ban kirobbant gazdasági világválság kezdetétől pedig továbbcsökkent a kis nyelvek iránti érdeklődés. Ez a tendencia jellemzi a zágrábi magyaroktatás utolsó évtizedét is. Ugyanakkor éppen ebben az időszakban az Ady Endre Magyar Kultúrkörben elindítanak egyfajta magyar mint idegennyelv tanfolyamot – kizárólag a kortagok részére.

2. Hungarológia szak a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Karán

2.1. Történeti áttekintés

Bár a Zágrábi Egyetem Hungarológiai szakja a 2014/15-ös tanévben egy Nemzetközi Tudományos Konferenciával az oktatás 20. évfordulóját ünnepelte, valójában a magyaroktatás a horvát fővárosban sokkal hosszabb múltra tekint vissza. A 19. század végén, 1874-től az I. Ferenc József Tudományegyetem magyar filológiai kurzusokat is kínált a diákjainak.

1880-ban megalakult a magyar nyelvi lektorátus, amely 1892-re már Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékké nőtte ki magát³. 1902-ben Greksa Kázmért⁴ (1864–1921) nevezték ki az első magyar nyelvi egyetemi magántanárrá, de a Tanszék irányítását csak 1904-ben vette át, előtte még a horvát nyelvtudását akarta tökéletesíteni. Greksa filológiai doktori címmel rendelkező pécsi származású cisztercita szerzetes volt, mellette író és fordító. A munkájáról keveset tudunk: tartott különböző nyelvészeti és irodalomtudományi előadásokat, és állítólag készített egy magyar nyelvtant is horvátok számára.

A 1910/11-es tanévben a Bölcsészettudományi Kar dékánja volt (Damjanović 1998: 249–250). 1918-ig maradt Zágrábban, innen a Kolozsvári Egyetemre ment tanítani. Utána, 1923-ig a tanszékvezetői posztot Ivan Bojničić (1858–1925) töltötte be.⁵ Magyar lektorként Bojničić már 1882-től tanított a Zágrábi Egyetemen, 1910-től pedig egyetemi magántanárként tevékenykedett. 1888-ban magánkiadásban jelentette meg az első horvát nyelven íródott magyar grammatikát. Ez a munkája 1912-ig négy kiadást ért meg (*Gramatika magjarskoga jezika*. Zagreb 1888, 1896, 1905, 1912). 1923-ban hosszabb időre megszűnik a magyar szak a Zágrábi Egyetemen, és ezzel a magyar nyelv és irodalom oktatása a horvát fővárosban.

Az 1960-as években az Általános Nyelvészeti- és Orientalisztikai Tanszékhez tartozó magyar nyelvi lektorátus újrakezdte a működését, szabadon választható magyartanulási lehetőséget biztosítva az érdeklődő hallgatóknak. A kilencvenes évek közepéig az oktatói munkát az államközi kulturális- és oktatási egyezmény alapján elismert magyarországi tanárok végezték (Pinhak 2002: 12) egészen 1993-ig, amikor a Horvát Köztársaság Tudományos Minisztériuma, a Magyar Köztársaság Nagykövetsége és a

3 Érdekes, hogy ugyanabban az évben a Budapesti Tudományegyetemen létrejött a mai napig megszakítás nélkül működő horvát nyelv és irodalom szak (Lukács 2016: 8)

4 <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=7626>

5 <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2299>

Zágrábi Egyetem közös kezdeményezésére megalakult a magyar mint idegen nyelv szak az Általános Nyelvészet- és Orientalisztikai Tanszékcsoporton belül.

Az 1994/95-ös tanévben *hungarológia* néven megkezdődött a nyolc tanulmányi félévet előírányzó – más filológiai szakokhoz hasonló – két szakos képzés.

2005-ben a hungarológia és a turkológia szak (utóbbi szintén 1994-ben alakult meg) elkülönült az Általános Nyelvészet- és Orientalisztikai Tanszékcsoporttól, és létrejött az önálló Hungarológia és Turkológia Tanszékcsoport, melyhez 2012-ben az újonnan alapított judaisztika szak is társult, és így megalakult a jelenlegi Hungarológia, Turkológia és Judaisztika Tanszékcsoport. Szintén 2005-ben, a *Bolognai folyamat* során a hagyományos négy éves egyetemi képzés átalált a kétszintű képzésre: alap- és mesterképzés (3+2 vagy 4+1 éves formában). A Bölcsészettudományi Karon folyó képzések továbbra is kétszakosak maradtak, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy a hungarológia szak párosítható (illetve kötelező párosítani) bármelyik más szakkal. A két szak egyenlő rangú, nincs fő- és mellékszakos elkülönítés, a diákok a mesterképzés végén egy diplomát kapnak.

2.2. A szak programja

Az alapképzés hat féléves időtartamú és 90 kredit értékű. A diploma megszerzéséhez két szakon összesen 180 kreditet kell összegyűjteni. Mivel a beiratkozott hallgatók többsége nem rendelkezik a magyar nyelv tudásával, az első és a második évben a nyelvgyakorlati óraszám meghaladja a többi tanegységét. Az alapképzés egy átfogó, nyelvi kompetenciát, irodalmi és nyelvészeti ismereteket mérővizsgával fejeződik be. A BA végzettséggel rendelkező hallgatók nyelvi szintje B2 (a Közös Európai Nyelvi Referenciakeret szerint). A négy féléves időtartamú és 60 kredit értékű mesterképzés szakdolgozat írásával és nyilvános védésével zárul le.⁶

Az alábbi táblázat az aktuális tantervet szemlélteti.

Alapképzés

I. év	szem.	óraszám	ECTS
1. Nyelvgyakorlat	I–II.	240	14
2. Bevezetés a magyar civilizációba	I.	60	6
3. Bevezetés a magyar nyelvtudományba	I.	15	2
4. Bevezetés a magyar irodalomba	II.	15	2
5. Magyar fonológia	II.	30	3
6. Szabadon választható tanegység	II.	-	3

⁶ A hallgatók mindkét szakon egy-egy dolgozatot írnak, de van lehetőségük egy interdiszciplináris, két szakterületet összekötő munkát is készíteni (pl. *Az igei aspektus a magyar és a török nyelvben* vagy *Irvin Welsh „Porno” című regényének horvát és magyar fordítása /összehasonlító elemzés/*).

II. év	szem.	óraszám	ECTS
1. Nyelvgyakorlat III–IV.	III–IV.	240	14
2. Mai magyar nyelv I–II.	III–IV.	90	8
3. Magyar irodalom I–II.	III–IV.	90	8

III. év	szem.	óraszám	ECTS
1. Nyelv- és fordítási gyakorlat	V–VI.	180	10
2. Mai magyar nyelv III–IV.	V–VI.	90	8
3. Magyar irodalom III–IV.	V–VI.	90	8
4. Idegen nyelv	V–VI.	30	2
5. Záróvizsga		0	2

Mesterképzés

IV. év	szem.	óraszám	ECTS
1. Nyelv- és fordítási gyakorlat	I–II.	120	10
2. Szóképzés	I.	30	3
3. Kontrasztív morfoszintaxis	II.	30	3
4. Nyelvtörténet	II.	30	3
5. Régi magyar irodalom	II.	30	3
6. Irányzatok és a szerzői poétikák a 19. századi magyar irodalomban	I.	45	4
7. Irányzatok és a szerzői poétikák a 20. századi magyar irodalomban	II.	45	4

V. év	szem.	óraszám	ECTS
1. Nyelv- és fordítási gyakorlat	III–IV.	120	10
2. Speciális kollégiumok*			5
3. Szakdolgozat			15

* Jelenlegi speciális kollégiumok: Műfordítás I–II, Horvátország képe a magyar irodalomban, Magyar–horvát irodalmi kapcsolatok, Népek és nyelvek a Kárpát-medencében

2.3. Beiratkozás feltételei – választják-e a diákok a hungarológiát?

A hungarológiára való beiratkozás feltétele a sikeres felvételi vizsga (általános intellektuális képességeket vizsgáló teszt), amelynek eredményét hozzászámolják az állami érettségi vizsgán összegyűjtött pontokhoz. A minisztérium által előírt tanulói létszám (kvóta) eddig mindig 30 diák volt, ebből 15 az államilag támogatott hely, és 15 a költségtérítéses. A leendő hallgatók a jelentkezési lap kitöltésénél 5 szakot jelölnek be tetzés szerinti sorrendben: az első két helyre teszik az óhajtott szakokat, a megmaradt három helyre pedig úgynevezett pótszakokat.

A bolognai rendszer bevezetése óta az adatok⁷ a következő tendenciát mutatják: a hungarológiai szakra került diákok többsége valami más szakon akart tanulni, a hungarológiát pótszakként jelölte be. Ennek következményeként a második félévig jelentősen csökken a hallgatók létszáma – főként a tanulási motiváció hiánya miatt. Ezt a tendenciát jól mutatja a 2016/17-es tanév évfolyamonkénti hallgatói létszáma: 1. évfolyam: 30 diák (tavaszi félév: 15); 2. évfolyam: 11; 3. évfolyam: 10; 4. évfolyam: 10; 5. évfolyam: 6. A lemorzsolódás viszont csak az első évfolyamra jellemző. Akik maradnak („túlélnek az első évet”) motiváltabbak a tanulásra. A motivációjukat a különböző részképzési lehetőségek is növelik.

Az eddigi évfolyamokon végzett hallgatók számát nehéz megbecsülni. A 2014-es reakkreditációs eljárás idején kapott adatok szerint 2009 és 2013 között viszonylag kevés diák szerzett diplomát.⁸ Az adatok azért nem mutatnak reális képet, mert a diákok kétszakosak, és csak akkor tudják megszerezni a diplomát, miután mindkét szakon teljesítik a kötelezéseiket (ami azonban ritka eset, mivel általában az egyik szakon korábban befejezik a tanulmányaikat, mint a másikon, és így húzódik a diploma megszerzése is).

2.4. Ösztöndíjak, részképzési lehetőségek, informális tanulás

A tanulási motiváció növekedésében fontos szerepet a játszanak különböző részképzési lehetőségek, ösztöndíjak, valamint az informális tanulás a tanterem falain kívül is. A kétoldalú, állami kulturális és oktatási egyezmény által előírányzott ösztöndíjjal minden évben összesen hat harmadéves diáknak van lehetősége egy félévet tölteni a Balassi Intézet hungarológiai képzésén. Ugyanazzal az ösztöndíjjal néhányan a nyári egyetemeken is részt vesznek. Ezenkívül az utóbbi években diákjaink kihasználják az ERASMUS- és CEEPUS-ösztöndíjakat is. A diploma megszerzése után nem kevés hallga-

7 Például a reakkreditációs eljárás idejében kapott adatok szerint 2011-ben 10 diák tette a hungarológiát az első vagy a második helyre, 2012-ben 6, 2013-ban pedig 7. A 2016/17-es tanévben 9 kilenc diák akart hungarológira beiratkozni különböző okokból: „érdekel a magyar kultúra, és a nyelv is érdekesnek tűnt”, „meg akarom tanulni a nyelvet”, „kihívás”, „a családom egyik tagja magyar”, „így volt legnagyobb esélyem a BTK-ra bekerülni”, „háromszor voltam Budapesten, szerelmes lettem”(?). (Az utóbbi adatokat egy kérdőíves felmérést során gyűjtöttük.)

8 2009-ben 6 diák végzett a BA-n, 0 az MA-n; 2010-ben 6 a BA-n, 0 az MA-n; 2011-ben 6 a BA-n, 2 az MA-n; 2012-ben 5 a BA-n, 2 az MA-n; 2013-ben 4 a BA-n, 4 az MA-n.

tó elvégezte a 10 hónapos hungarológiai vagy műfordítói képzést a Balassi Intézetben. Mivel a végzett hungarológusok nem tanárok, és leginkább fordítói pályára készülnek, a műfordító képzés, valamint más különböző műfordító táborok nélkülözhetetlen továbbképzési lehetőséget nyújtanak számukra.

Bizonyos nyelvi és kulturális ismeretek elsajátításában segíthet az informális tanulás is. Pár évvel ezelőtt az anyanyelvi lektorok kezdeményezésére alakult egy úgynevezett *Babylon-café*, egy informális találkozó a lektorokkal és Zágrábban élő külföldiekkel. A találkozó havonta egyszer lehetőséget kínál mindazoknak, akik a kiválasztott idegen nyelven szeretnének társalogni. Ezenkívül kedvező tanulási motivációs környezetet adnak a Magyar Intézetben és az Ady Endre Magyar Kultúrkörben zajló különféle rendezvények (kiállítások, irodalmi estek, könyvbemutatók, koncertek, stb.), amelyeken alkalmanként a hallgatók és a tanárok is részt vesznek.

Végül, a tanszék szervezésében megvalósuló, több napos magyarországi tanulmányi kirándulások is mindig nagyobb teret biztosítanak a valós kultúra megismerésére a hallgatók és a tanárok számára. Az utóbbi évtizedben a tanszék két alkalommal szervezett kirándulást Magyarországra. 2011 őszén jártunk Szegeden, 2016 októberében pedig a Zrínyi-emplék keretében 3 napot töltöttünk Szigetváron, Pécsen és Siklóson.⁹

2.5. Műfordítói műhely

A szépirodalmi művek fordítása a szak fennállása óta egyik legnépszerűbb oktatási formája. Az elején elsősorban a horvátul tudó magyarországi vendég- és külsős oktatók bátorították a diákokat a fordításra, illetve bízták meg őket konkrét szövegek fordításával. Így először 2001-ben Lukács István, Mann Jolán és Neven Ušumović szerkesztésében az újabb magyar prózai műveket tartalmazó *Ztrašivanje strašila* című antológia jelent meg, amely Déry Tibortól Darvasi Lászlóig ad válogatást a magyar prózairodalomból.

A 2003/04-es tanév óta kezdetben a vendégtanárok és lektorok irányításával, aztán Čurković-Major Franciska főállású tanárnő vezetésével folyamatosan működik a műfordítói műhely, amelynek keretében rövid próza és regényrészleteken kívül több szépirodalmi mű teljes horvát nyelvű fordítása is született.¹⁰ A megjelenési évek időrendjében a megjelent művek: Ildikó Lovas: *Kijárat az Adriára. James Bond Bácskában* (horv.: *Izlaz na Jadran. James Bond u Bačkoj*, Zagreb, Meandar Media, 2009.), Madách Imre: *Az ember trágédiája* (horv.: *Čovjekova tragedija*, Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu, Katedra za hungarologiju: FFpress, 2011.), Katona József: *Bánk bán* (horv.: *Ban Bank*, Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu, Katedra za hungarologiju: FFpress, 2013.), Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde* (horv.: *Csongor i Tünde*, Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu, Katedra za hungarologiju: FFpress, 2014.), Márai Sándor: *Füves könyv* (horv.: *Knjiga o travama*, Zagreb, Naklada Oceanmore, 2016).

9 Utóbbin a Zrínyi Miklós Emlékévi Emlékbizottságnak köszönhetően egy közel száz fős, hungarológia és turkológia szakos hallgatókból és tanárokból álló csoport vett részt.

10 Később fordítási tevékenység fordítói szemináriumként hivatalosan is az oktatás részévé vált (Čurković-Major 2014: 130).

2014 november elején megjelent a 19. század irodalmából válogatott, röpiratok, verseket, regényrészleteket és elbeszéléseket tartalmazó, kétnyelvű szöveggyűjtemény (*Hrestomatija mađarske književnosti. 19. stoljeće, Ur: Franciska Čurković-Major*. Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu, Katedra za hungarologiju: FFpress, 2014.).

A 2013/14-es és 2014/15-ös tanévben külön fordítási projektet indított Kiss Gabriella magyarországi vendéglektor az MA-s diákokkal. Horvátra fordították és feliratozták az *Isten hozta, őrnagy úr!* című magyar filmet, melynek hivatalos bemutatójára 2015. január 30-án került sor a Magyar Intézetben.

2.6. Szótárírás, kutatás

Külön említést érdemel egy lexikográfiai és egy kutatási projekt, amelyben már végzett hungarológiai hallgatók vettek részt.

A Magyarország és Horvátország közötti kétoldalú egyezmény alapján a 2000-es évek közepén elkezdődött a magyar–horvát / horvát–magyar szótár készítése. A munka a horvát oldalon 2013-ban fejeződött be, amikor a Horvát Nyelvtudományi Intézet megjelentette a *Mađarsko–hrvatski rječnik* című 38000 címszót tartalmazó magyar–horvát szótárt. A szótárnak mind a négy készítője a Zágrábi Egyetem Hungarológia Tanszékének volt diákja (Krešimir Sučević Međeral, Tatjana Vukadinovi, Irina Jurović és Margit Bernadett Vuk).

A *magyar nyelv a Kárpát-medencében a XX. század végén* című kutatás keretében 2016-ban megjelent A *magyar nyelv Horvátországban* című könyv, melynek kutatómunkájában (2014 őszén és 2015 első hónapjaiban zajlott kérdőíves adatfelvételben) a tanszékről Žagar Szentesi Orsolya vezetésével Kovács Lea, Dorotea Sója és Filip Rovčanić hallgatóink vettek részt.

2.7. Oktatói állomány

A tanszéken az oktatást jelenleg a Zágrábi Egyetem három főállású munkatársa¹¹ mellett egy magyar anyanyelvű lektor, egy magyarországi vendégoktató (nyelvész) és három külsős munkatárs (egy nyelvtanár és két irodalmár) látja el. A magyarországi lektorok és vendégoktatók az 1994/95-ös tanév óta a magyar és horvát kétoldalú kulturális, oktatási és tudományos együttműködéséről szóló egyezmény alapján 4-5 évente váltják egymást.¹²

11 Bene Sándor (irodalmár), Žagar Szentesi Orsolya (nyelvész) és Kristina Katalinić (tudományos munkatárs/poszt doktorandusz).

12 Az 1994/95-ös tanév óta a tanszéken tanított lektorok: László Sándor (1993–1997), András Dorottya (1997–2002), Ladányi István (2002–2008), Dömötör Edit (2008–2009), Durst Péter (2010–2012), Kiss Gabriella (2012–); irodalmárok: N. Goller Ágota (1994–1999), Kiss Gy. Csaba (1999–2004), Lukács István (2004–2009), Bene Sándor (2009–2013), Virág Zoltán (2013–2015); nyelvészek: Gadányi Károly (1994–1999), Nyomárkay István (1999–2005), Lengyel Zsolt (2005–2010), Nádor Orsolya (2010–2015), H. Varga Marta (2015–). Külsős oktatók jelenleg: Mann Jolán (irodalmi szemináriumok), Franciska Čurković-Major (műfordítás, irodalmi speciális kollégium), és Ana Sekso (nyelvyakorlati órák).

Az oktatás mellett gyakran más jellegű feladatokat is vállalnak (részt vesznek például tudományos konferenciák és tanulmányi kirándulások rendezésében, kiadványok szerkesztésében, stb.), ezzel is hozzájárulva a tanszék eredményes működéséhez és fejlődéséhez.

2.8. Fontosabb kiadványok, konferenciák

A horvát-magyar történelmi kapcsolatok 900 éve alkalmából a tanszék és a Horvát Matica kiadásában 2002-ben megjelent a *Croato-hungarica* című 540 oldalas kötet / szöveggyűjtemény. A kiadvány főszerkesztői Milka Jauk-Pinhak akkori tanszékvezető, valamint Nyomárkai István és Kiss Gy. Csaba korábbi vendégtanárok voltak.

Régi és új: párhuzamok és érintkezések a horvát és a magyar reneszánszban című horvát–magyar nemzetközi konferenciát 2012-ben rendeztük a Klasszika-Filológia Intézettel együtt.

2015. március 19-20-án nemzetközi tudományos konferenciával ünnepeltük a Zágrábi Egyetem Hungarológia Tanszékének húsz éves fennállását. A terveink szerint szakmai lektorálással publikálandó kötet megjelentetésére a 2017/18-as akadémiai év első felében szeretnénk sort keríteni. Ugyanabban az évben – szintén a tanszék huszadik évfordulója alkalmából – megjelent a *Književna smotra* című horvát nyelvű irodalmi folyóirat külön hungarológiai száma. Ennek a különleges évfordulós kiadványnak a létrehozásában elsősorban a tanszék egykori oktatói vettek részt, illetve olyan más intézmények munkatársai, akikkel az elmúlt két évtized folyamán tanszékünk sikeres együttműködést valósított meg.

3. Magyar nyelvműhely a zágrábi Ady Endre Magyar Kultúrkörben

3.1. Az Ady Endre Magyar Kultúrkör története és tevékenysége dióhéjban

Horvátországban a kisebbségek civil szervezetei szövetségekbe tömörülnek, ezeken keresztül jutnak állami támogatáshoz. A szövetségek és a tagságukba tartozó egyesületek a horvátországi magyarság kulturális identitásának alappillérei. Közös céljuk a tánc-, zene-, és szokáshagyományok megőrzése és átörökítése.¹³ Az Ady Endre Magyar Kultúrkör egyike a legaktívabb horvátországi magyar egyesületeknek.

A zágrábi Ady Endre Magyar Kultúrkör 1932-ben jött létre, amikor az egyik belvárosi kollégiumban 64 egyetemi hallgató megalakította a Zágrábi Magyar Egyetemi Hallgatók Kultúregyesületét. Ez sokáig az úgynevezett „szülőföldi hallgatók” klubjaként működött (mint ahogyan effajta hagyomány még a mai napig is fennmaradt Zágrábban, azaz hogy a különböző régiókból a fővárosba érkezett egyetemisták regionális alapon klubokat hoznak létre).

1954-ben az egyesület felvette a mai nevét. A Kör fénykora a '60-as, '70-es évekre

¹³ <http://www.smu-mesz.hr/horvatorszagi-magyarsag/content/51-horvatorszagi-magyarsag.html>

tehető, amikor évente mintegy 50 új egyetemi hallgató érkezett Baranyából, Szlavóniából és a Vajdaságból, akik az egyesület tevékenységének fő mozgatói voltak (Royal 70 zenekar; táncestek, bálók, tánctanfolyamok, kétnyelvű irodalmi estek) (Tóth 2008: 191).

A Kultúrkör 1986 májusától független szervezetként működik, a tevékenysége ekkoriban csak a tánccsoport munkájára szűkült, és már kinőtte a hallgatói klub kereteit.¹⁴

A 90-es évek elején bekövetkezett társadalmi változások és Horvátország függetlenedése nyomán új korszak nyílt az Ady Endre Magyar Kultúrkör életében.

Jelenleg az egyesületnek 304 tagja van, és tevékenysége négy szakcsoportban zajlik: színjátszó szakcsoport, zenei szakcsoport, vegyeskar és asztalitenisz.

3.2. A jelenlegi magyar nyelvműhely kialakulása

Néhány év kihagyás után az Ady-kör elnökségének kérésére és a Zágráb Város Magyar Kisebbségi Tanácsa támogatásával 2016. február 5-én, Ana Sekso újraindította a magyar nyelvoktatást az Ady-körben. A célzott közönséghez a Tanács szerkesztette Zágrábi Magyar Közlönyben megjelent hirdetéssel, „szájhagyománnyal” vagy a közösségi oldalakon keresztül jutottunk. A kezdeményezésnek a *Magyar nyelvműhely* nevet adtuk, ami azóta az Ady-kör egyik projektjének számít. Hasonló felnőttoktatási tevékenységekre különböző formákban más kisebbségi egyesületeknél is akad példa. A magyar nyelven kívül Zágrábban még csehül, bolgárul, héberül, macedónul, oroszul, szlovénül, szlovákul és olaszul lehet tanulni.

Mivel az Ady Endre Magyar Kultúrkör nonprofit civilszervezet, a magyarórák teljesen ingyenesek a résztvevők számára. A részvétel egyetlen feltétele az éves tagdíj befizetése (és a jelentkezési lap kitöltése). Az éves tagdíj általában 100 kunába kerül (ez kb. 13 euró vagy 4 160 forint), de az egyetemi hallgatók, munkanélküliek és nyugdíjasok számára a tagdíj csupán 50 kunába kerül (ez kb. 6,63 euró vagy 2 080 forint).

A magyar nyelvműhely nem nevezhető igazi tanfolyamnak, mert az Ady-kör nem egy akkreditált nyelviskola, ezért nincs a hatóságok által elfogadott, kötelezően előírt tanterve, a műhely végén nincs szintfelmérő vizsgáztatás, vagy más értékelés és következőképpen nem lehet kiadni semmiféle hivatalos okmányt vagy tanúsítványt. Az idén pályázati pénzből tudták biztosítani a műhely működését (villany, fűtés, papír, nyomtatótinta, tanár és egyéb költségek).

3.3. A magyar nyelvműhely mindennapjai

Jelenleg a műhelyben 38 fő tanul magyarul, 2 csoportban. Az egyik csoport (18 fő) 2016 februárja óta tanul magyarul. Akkor több mint harmincöten jelentkeztek (volt még né-

14 <http://www.smu-mesz.hr/%C3%A9letm%C5%B1d%C3%ADj/2011/ady-endre-magyar-kult%C3%BArk%C3%B6r.html>

hány jelentkező, de sajnos nem tudtam mindenkit fogadni) és a tizenhat órás program végéig kb. húszan maradtak. Akkor a tanár a résztvevőket két csoportba osztotta, mert túl sokan voltak ahhoz, hogy egy „improvizált”, ad hoc berendezett tanteremben együtt dolgozzanak. A nagy csoportok nem alkalmasak a kommunikatív módszeren alapuló tanításra, és ilyen nagy létszámnak a technikai adottságok sem feleltek meg. Ezek közül a résztvevők közül tizennyolcan folytatják a magyar nyelvműhelyben tanulmányaikat idén október óta.

A másik csoport 20 főből áll, ők 2016 októbere óta eddig 9 magyarórán vettek részt.

1 tanóra 60 percig tart. Ez nem véletlenül működik így, mivel hetente csak egy alkalommal van magyaróra az Ady-kör társalgójában, a tanár becslése szerint egy negyvenöt perces tanóra nem biztosít elég időt arra, hogy minden résztvevő megszólalhasson. Tekintettel a magas csoportlétszámmra, a csupán egyszeri találkozásra hetente, illetve hogy a résztvevők többsége dolgozik, és hogy a nyelvműhely díjtalan, egy hatvan perces tanóra logikus megoldásnak tűnik.

Annak ellenére, hogy a tanítás egy „improvizált” tanteremben zajlik, a rendelkezésre álló technikai eszköztár a következőkből áll: laptop, hangszórórendszer, vetítő, vetítőtáblán, multifunkciós nyomtató, fehér tábla és tévé.

A tanítási folyamat az előirányzott tantervet csak hosszabb időszakaszban követi (mivel csak egy óra van hetente). A rugalmas tanmenet célja, hogy a tanár jobban tudjon igazodni az oktatott csoport tudásszintjéhez és képességeihez. Viszont ha valaki a jövőben egy hivatalos magyar nyelvvizsgát igazoló dokumentumra vágyik, módja van vizsgát tenni a zágrábi hungarológia tanszéken, amely akkreditált magyar nyelvvizsgaközpont.

Mint más tanfolyamokon, a tanár itt is részvételi nyilvántartást vezet. A mostani helyzet olyan, hogy a résztvevők jelentős többsége nagyon szorgalmas, és október óta csak egy ember lépett vissza. A résztvevők a tanfolyam végén kapnak egy szimbolikus, nem hivatalos részvételi igazolást a motivációjuk erősítése kedvéért.

3.4. A magyar nyelvműhely résztvevői – motivációk és elvárások

Nemrégiben egy kérdőíves felmérést készült a Műhely résztvevői körében (37-ből 35 résztvevő válaszolt a kérdésekre), melynek eredményei azt mutatták, hogy az Ady-körbéli magyar nyelvműhely résztvevői közül 88% nő és 12% férfi. Ezek mind felnőttek, de különböző korosztályokhoz tartoznak. 18 és 30 év közötti korosztályhoz csak 8% tartozik, a 30 és 40 év között 20%, a 41–50, 51–64 éveseknél pedig szintén ennyi az arány. Legkisebb százalékban a 65–70 éves korosztály vesz részt a tanfolyamon, de meglepő, hogy a tanulók 22%-a 70 évesnél is idősebb!

A résztvevők 45% százaléka rendelkezik egyetemi diplomával, 25%-nak van tudományos fokozata (magiszteri vagy doktori), 5%-nak van főiskolai végzettsége és 22%-nak csak középiskolai érettségije.

A résztvevők többsége, 48% dolgozik, 42% nyugdíjas, 5% még diák és csak 2% munkanélküli.

Az anyanyelvre vonatkozó kérdésre 88% nyilatkozott úgy, hogy a horvát nyelv az anyanyelve, 8%-nak magyar az anyanyelve és csak 2%-nak valamilyen más nyelv az anyanyelve (macedón). Ami a kétnyelvűséget, vagy precízebben kettős anyanyelvűséget illeti, a résztvevők 17% -ának két anyanyelve van, a többieknek csak egy (82%).

A tanulók sok más idegen nyelvet ismernek és aktívan is használják őket. Legtöbbször az angolt (68%), a németet (34%), aztán franciát (17%) és az olaszt (11%) ismerik. Mielőtt elkezdtek járni a magyar nyelvműhelyre, 34%-uk már tanult magyarul vagy az előző Ady-kör szervezte műhelyben, vagy magántanárral, 31% azonban semmilyen előzetes tudással nem bírt, 22% pedig csak néhány alapvető frázist tudott. Ugyanakkor 8%-uk korábban már már aktívan használta a magyar nyelvet, és további 2% rendelkezett passzív nyelvismerettel.

Felvetődik itt a kérdés, hogy vajon mi ösztönzi ezeket a zágrábiakat, hogy magyarul tanuljanak. A fő motivációjuk az, hogy 42% magyar származású (valamelyik családtagjuk magyar, akár a két nagyszülő, vagy egyik szülő, de a nyelvet nem sikerült megőrizniük a családban), 17%-nak a házastársa magyar (ez a gyakorlatban nagyon erős motivációnak mutatkozik!), 11% magyarnak vallja magát, 11% számára a magyar nyelv fontos a munkájában, csak 2% szeretne Magyarországon tanulni, és 2% tanul magyarul, mert érdekli a magyar kultúra iránt. Senki sem mondta, hogy szeretne elköltözni Magyarországra.

Amikor elkezdtek tanulni a magyar nyelvet, a tanulók 40%-a azt a célt tűzte ki, hogy annyira szeretne megtanulni magyarul, hogy tudjon kommunikálni mindennapi, egyszerű helyzetekben (például, ha Magyarországra utazik, kávézóban, étteremben, bevásárláskor, stb); másik 40% szeretné elérni azt a szintet (B1-B2), amelyen képes lenne aktívan használni a nyelvet beszédben és írásban illetve olvasni magyar újságokat. A résztvevők 20%-a nagyon ambiciózus, ők pedig szeretnék elérni a C1-C2 szintet, hogy képesek legyenek szépirodalmi műveket illetve valamilyen szakirodalmat olvasni magyarul, továbbá igényesebb szövegeket alkotni és magyar filmeket nézni fordítás/feliratozás nélkül.

A résztvevők többsége szeretne a jelenleginél több órát szánni ilyen típusú magyar-tanulásra (48% két órát hetente, 17% négy óránál többet, 14% 4 órát; 11% 3 órát, 8% 1 órát).

Arra a kérdésre, mit találnak a legkönnyebbnek a magyartanulásban, több választási lehetőséget is felkínált a kérdőív. Lehetett választani a kiejtés, helyesírás, grammatika, hallott szövegek és az anyanyelvi beszélők értése, olvasás, szövegértés, írás és beszéd közül. 25% az olvasást tartja a legkönnyebbnek, aztán a kiejtést (22%), a helyesírást 14% és a grammatikát 5% (valamelyik tanítvány hozzátette, hogy a magyar grammatika nagyon logikus és szabályos).

Ami a nyelvtanulási nehézségeket illeti, a tanítványok többsége (37%) azt hiszi, hogy a legnehezebb feladatuk a hallott szövegek és az anyanyelvi beszélők megértése, aztán 17 % küszködik az írással, 14% a grammatikával, 11% a kiejtéssel, 8% a beszéddel, 2% az olvasással és szintén 2% a szövegértéssel.

77%-a a hallgatóságnak nagyon elégedett a magyar nyelvműhelyen zajló oktatással, a tanár tőlük ötöst kapott; 20% négyessel értékelte a nyelvműhelyt, hozzáfűzve, hogy tökéletes lenne, ha hetente kétszer lenne foglalkozás. Csak egy tanítvány tartja (2%) közelebb a tanár munkáját (adott egy hármast).

Ehhez fűződik a következő kérdés: hogyan értékelik a tudásuk gyarapodását, a nyelvtanulásban való előrelépést a kezdettől máig. 45% jelentős haladást érez, 34% közepesnek értékelte az előrehaladást, és 20% érzi úgy, hogy csak keveset sikerült elsajátítania. A tanultakat leginkább otthon alkalmazza 34%, a magyar barátokkal való kommunikációban 28%, Magyarországra utazva 22%, a munkahelyen 8% és egyéb helyzetekben 5%.

3.5. A nyelvműhelyen való MID-tanítás módszertana és ennek kihívásai

Annak ellenére, hogy a tanítványok többsége bizonyos szinten már tudott magyarul, vagy esetleg magyarjku, de az anyanyelvét csak szűkebb családi körben és magyar iskoláztatás nélkül tanulta meg, és tekintettel arra, hogy a résztvevők jelentős része horvát, aki egyáltalán nem tudott magyarul a tanfolyam elején, az Ady-körben zajló magyar nyelvműhely nem a magyarról mint származási nyelvről szól. Itt kezdő szinttől oktatják a magyart mind idegen nyelvet. Ez egy egyszerű és kompromisszumszerű választás.

Mivel az első négy hónap februártól júniusig (16 foglalkozás) egyfajta próba-tanfolyam volt (nem lehetett tudni, milyenek lesznek a visszajelzések és ezért nem lehetett távlatilag tervezni), akkor a tanárnő a Hungarolingua Basic 1 tankönyv keretei alapján dolgozta ki a tanmenetet. Ezt persze fokozatosan átalakította a tanítványok igényei szerint, és gazdagította saját készítésű tananyagokkal.

Az órát úgy tudja a legjobban kihasználni, hogy kerüli a táblára való jegyzetelést, inkább kivetít egy prezentációt, ez gyorsítja a menetet. Minden óra elején kijavítja a házi feladatot. Az új témát egy szöveggel vagy hanganyaggal vezeti be, következnek a magyarázatok, példák, grammatikai gyakorlatok és az óra legigényesebb része, a beszéd, a kommunikáció, a megtanultak alkalmazása adott helyzetekben. Az elterjedt kommunikatív módszer éppen a beszédképesség fejlesztését tekinti legfontosabb feladatának.

Jelenleg az A1 csoporttal vegyes tananyagokat használ: a *MagyarOK A1, Lépcsőként magyarul 1* és az *Új színes magyar nyelvkönyv 1* részét. A terve az A1 szint elérése után visszatérni a *MagyarOK A2* tankönyvre. A kezdő csoporttal *MagyarOK A1* kötetet ismét csak különböző saját készítésű tananyagokkal kiegészítve használja.

A gyakorlatból kiolvasható, hogy a nyelvműhely sikere a résztvevők erős motivációján, a tanár ösztönző hozzáállásán, jól megtervezett óravázlatán, felkészültségén és a pozitív légkör megteremtésén múlik.

Irodalom

- Ady Endre Magyar Kultúrkör: <http://www.smu-mesz.hr/%C3%A9letm%C5%B1d%C3%ADj/2011/ady-endre-magyar-kult%C3%BArk%C3%B6r.html>
- Čurković Major, Franciska 2002. A horvátországi magyar kisebbség oktatásügye – különös tekintettel a zágrábi szórványságban élő magyarokra. In: Keresztes László – Maticsák Sándor (szerk.): *A magyar nyelv idegenben*. Debrecen–Jyväskylä. 19–28.
- Čurković-Major, Franciska 2014. A zágrábi hungarológiai tanszék műfordító műhelye. *THL2* 129–140.
- Horvátországi magyarság: <http://www.smu-mesz.hr/horvatorszagi-magyarsag/content/51-horvatorszagi-magyarsag.html>
- Jauk-Pinhak, Milka 1998. Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije. In: Damjanović, Stjepan (ed.): *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Monografija*. Zagreb, 245–252.
- Jauk-Pinhak, Milka 2002. Hungarológiai szak a Zágrábi Egyetemen. In: Jauk-Pinhak–Kiss–Nyomárkay (eds.): *Croato-hungarica. Uz 900 godina hrvatsko-mađarskih povijesnih veza. A horvát-magyar történelmi kapcsolatok 900 éve alkalmából*. Zagreb: Katedra za hungarologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. 11–15.
- Lukač, Stjepan 2016. O počecima budimpeštanske kroatistike. In: Lukács (ed.): *Od početka do danas. 120 godina kroatistike u Budimpešti*. Budapest: ELTE BTK Szlav Filológiai Tanszék. 7–13.
- Mladen Švab 1989. Bojničić, Ivan (szócikk) <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2299>
- Nataša Bašić 2002. Greksa, István Kázmér (szócikk) <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=7626>
- Tóth, Tibor 2008. *Ismét számot adunk*. Zágráb: Zágráb Város Magyar Kisebbségi Tanácsa.